

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

3102

Vragen van het lid **Nijboer** (PvdA) aan de Minister van Financiën over *verre reizen naar pinautomaten* (ingezonden 24 mei 2022).

Antwoord van Minister **Kaag** (Financiën) (ontvangen 13 juni 2022).

Vraag 1

Bent u bekend met het artikel «Bijna 10 duizend Groningers wonen te ver van pinautomaat»?¹

Antwoord 1

Ja.

Vraag 2

Bent u het ermee eens dat contant geld een basisvoorziening is?

Antwoord 2

Contant geld is een wettig betaalmiddel en vervult een belangrijke rol in onze samenleving. Ik hecht er grote waarde aan dat iedereen mee kan doen in onze maatschappij. Voor een deel van de consumenten is de mogelijkheid om contant te betalen daarvoor van groot belang. Voldoende toegang tot voorzieningen om contant geld op te nemen is een belangrijke randvoorwaarde hiervoor. Om die reden heeft het Maatschappelijk Overleg Betalingsverkeer (MOB), een overlegplatform waar zowel aanbieders als afnemers van het betalingsverkeer zijn vertegenwoordigd, een aantal jaren geleden de zogenoemde vijfkilometernorm afgesproken. Dit betekent dat vrijwel elk huishouden in Nederland binnen een straal van vijf kilometer toegang moet hebben tot een geldautomaat.²

In juli 2021 heeft mijn voorganger uw Kamer geïnformeerd over de uitkomsten van het onderzoek naar de toekomst van de chartale infrastructuur in Nederland.³ Uit dit rapport kwam onder andere naar voren dat, door het dalend gebruik van contant geld de afgelopen jaren, de chartale infrastructuur onder druk is komen te staan en afspraken tussen de betrokken partijen noodzakelijk zijn om het functioneren van contant geld te waarborgen.

¹ <https://www.rtvnoord.nl/nieuws/925312/bijna-tienduizend-groningers-wonen-te-ver-van-pinautomaat-woldendorp-spant-de-kroon>.

² De norm is dat 99,76% van de mensen hemelsbreed binnen vijf kilometer van zo'n automaat woont, gemeten op basis van zes-posities postcodegebieden (de «vijfkilometernorm»).

³ Kamerstuk 27 863, nr. 94.

Op 8 april jl. heb ik het Convenant Contant geld aan uw Kamer aangeboden, dat onder leiding van DNB tot stand is gekomen.⁴ Dit Convenant is op vrijwillige basis gesloten tussen de belangrijkste partijen uit het betalingsverkeer, de banken, chartale dienstverleners, de vertegenwoordigers van toonbankinstellingen, verschillende groepen consumenten en DNB. In het Convenant zijn o.a. afspraken opgenomen over de kwaliteit en de kosten van de chartale dienstverlening door banken. De afspraken in het Convenant hebben als doel dat contant geld goed blijft functioneren als toonbankbetaalmiddel, ook als geleidelijk steeds meer elektronisch betaald wordt, en voorzien wordt in de benodigde infrastructuur om dit te bereiken. In het convenant worden onder meer afspraken gemaakt, in beginsel voor de komende vijf jaar, over de kwaliteit van de chartale dienstverlening (de vijfkilometernorm is hierin opnieuw opgenomen), terugvalopties voor het pinverkeer, een inclusief en toegankelijk betalingsverkeer, het tarifieringsmodel van de banken voor chartale dienstverlening, de poortwachtersfunctie van banken bij chartale dienstverlening, de acceptatie van contant geld, de dienstverlening en continuïteit van de chartale dienstverleners, veiligheid, en de monitoring, status en looptijd van het convenant. Daarnaast laat mijn ministerie, samen met DNB, dit jaar onderzoek doen naar hoe het publiek belang van contant geld ook na het Convenant geborgd kan worden. Ik zal de uitkomsten van het onderzoek delen met uw Kamer.

Vraag 3, 4 en 5

Waarom wordt de norm in zoveel delen van Nederland, in het bijzonder in het Noorden, niet gehaald?

Wat vindt u ervan dat in de gemeente Oldambt bijna tien procent van de mensen meer dan vijf kilometer moet reizen, terwijl de landelijke norm 0,24 procent is? Wordt de regio hier niet verwaarloosd?

Wat vindt u ervan dat mensen in de regio letterlijk mijlver moeten reizen om aan de basisvoorziening contant geld te komen?

Antwoord 3, 4 en 5

In het Convenant zijn bereikbaarheids- en beschikbaarheidsnormen opgenomen voor geldopname-automaten en afstortautomaten. Afsproken is dat Geldmaat een minimum aantal geldautomaten zal realiseren en handhaven per functionaliteit, zoals het opnemen van bankbiljetten. Daaronder valt de bereikbaarheidsnorm dat 99,76% van de inwoners van Nederland binnen een straal van 5 km van hun woonadres toegang hebben tot een geldautomaat. Ik vind het belangrijk dat er een goede toegang is tot contant geld en dat Geldmaat bij het plaatsen van haar geldautomaten de vijfkilometernorm aanhoudt en een evenwichtige spreiding nastreeft.

Het doel van het plaatsingsbeleid van Geldmaat is het creëren van een landelijk dekkend netwerk van geldautomaten en het in stand houden van dit netwerk. Van Geldmaat begrijp ik dat zij bij het plaatsen van nieuwe geldautomaten kijkt naar de vijfkilometernorm en naar de vraag naar contant geld. In stedelijke gebieden ligt de nadruk meer op het realiseren van voldoende geldautomaten om alle transacties in deze gebieden te kunnen opvangen. In de rurale gebieden ligt vooral de nadruk op aanwezigheid (bereikbaarheid) van geldautomaten.

Uit eerder onderzoek is gebleken dat meer dan 95% van de geldopnames plaatsvindt in combinatie met boodschappen doen. Daarom kijkt Geldmaat voor de keuze van locaties van automaten ook of er ook andere voorzieningen zijn, aangezien juist op die plekken behoefte is om geld op te nemen en het ter plaatse uit te kunnen geven. Inwoners die buiten de 5 km-norm vallen, reizen voor hun dagelijkse voorzieningen veelal ook meer dan 5 kilometer hemelsbreed. Geldmaat plaatst daarom, in navolging van de banken, geldautomaten bij voorkeur zo dicht mogelijk bij de voorzieningen waarop deze inwoners zijn aangewezen voor hun dagelijkse boodschappen, zodat zij daar niet extra voor hoeven te reizen. Op het moment dat er geen andere voorzieningen zijn en/of de vraag naar contant geld naar verhouding klein is, kan een geldautomaat soms alsnog wenselijk zijn als de afstand tot de volgende groot is.

⁴ Kamerstuk 27 863, nr. 100.

De afgesproken bereikbaarheidsnormen gelden voor Nederland als geheel en niet per gemeente of provincie. Provincies met veel rurale gebieden (zoals Groningen of Friesland), of relatief grote gemeenten (zoals Zeeland) hebben in verhouding meer inwoners die buiten de 5 km-norm vallen dan een provincie met veel stedelijk gebied (Noord- en Zuid-Holland, Utrecht). Daarbij is van belang dat de huidige 5 km-norm geldt sinds 2016. Hierdoor is, ondanks het dalende gebruik van contant geld, het percentage mensen dat binnen 5 kilometer geen geldautomaat zou mogen hebben, in 5 jaar tijd niet afgenomen.

Vraag 6

Waarom is de Geldmaat destijds ingevoerd? Die zou er toch voor zorgen dat er geen pinautomaten van verschillende banken meer naast elkaar zouden staan, maar wel landelijke dekking worden geboden?

Antwoord 6

In 2011 is Geldservices Nederland (GSN), de voorganger van Geldmaat, opgericht door drie grootbanken⁵ om de geldautomatenparken efficiënter in te richten en de kosten daarvan te reduceren. Hiertoe hebben de drie grootbanken hun geldautomaten bij Geldmaat ondergebracht en werd een efficiëntieslag mogelijk door het «ontdubbelen» van geldautomaten die dicht bij elkaar stonden.

De eerder aangehaalde bereikbaarheidsnorm is in 2013 door het Maatschappelijk Overleg Betalingsverkeer (MOB) geïntroduceerd bij een afnemend aantal geldautomaten, gebaseerd op de landelijke situatie en spreiding van dat moment. In de bereikbaarheidsmonitor 2016 werd het percentage van 99,76% van de mensen binnen de 5 km-norm gerealiseerd (zie Bereikbaarheidsmonitor⁶). Die situatie mocht niet verslechteren, zo sprak het MOB destijds af. Bij overname van bancaire automaten door Geldmaat (vanaf 2019) is de norm gehandhaafd en zelfs iets aangescherpt, door het her- of verplaatsen van geldautomaten in een aantal regio's waar daar inmiddels mogelijkheden voor waren ontstaan. De bereikbaarheidsnorm is gehandhaafd in het recente Convenant Contant geld.

Vraag 7

Bent u bereid ervoor te zorgen dat juist in de regio waar voorzieningen al onder druk staan ervoor te zorgen dat er voldoende pinautomaten zijn? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 7

Het Ministerie van Financiën en DNB zetten zich in algemene zin in voor een toegankelijk betalingsverkeer, waaronder het chartale betalingsverkeer. In het Convenant zijn duidelijke afspraken gemaakt over de bereikbaarheidsnormen van geldautomaten en ik hecht eraan dat deze afspraken worden nagekomen. Het exacte plaatsingsbeleid is aan Geldmaat zelf. Het landelijke karakter van een deel van de provincies maakt dat bewoning in de rurale gebieden meer versnipperd is en dat bemoeilijkt het plaatsen van geldautomaten op geschikte locaties in rurale woonkernen.

Geldmaat heeft aan mij aangegeven rurale gebieden die zich buiten de 5 kilometer-straal bevinden te blijven monitoren en wanneer zich een mogelijkheid voordoet, is Geldmaat bereid een plaatsing te realiseren. Dit moet wel op een goede en veilige locatie zijn, met voldoende openingstijden en liefst in combinatie met lokale winkels.

In de meest recente Bereikbaarheidsmonitor⁷ had Geldmaat het normpercentage behaald (ultimo 2020: 99,78%). Van Geldmaat begrijp ik dat deze dekking per 1 juni jl. 99,7% is. In een aantal gebieden worden nog geldautomaten bijgeplaatst.

Ingevolge de convenantafspraken zal DNB de dekkingsgraad maandelijks blijven monitoren op basis van rapportages van Geldmaat. In bilaterale gesprekken tussen DNB en Geldmaat wordt nu invulling gegeven aan de convenantafspraken, waaronder ook de maandelijkse rapportages met

⁵ ABN AMRO, ING en Rabobank.

⁶ Zie DNB Bereikbaarheidsmonitor 2016, pagina 5.

⁷ Zie Bereikbaarheidsmonitor 2021.

gerealiseerde bereikbaarheidspercentages. Zodra blijkt dat de bereikbaarheidsnorm niet wordt behaald dient Geldmaat automaten bij te plaatsen of te herplaatsen om weer op of boven de norm te komen.